

і виконувала роль консервуючого чинника для представників національних меншин в період активної культурної асиміляції.

Список використаних джерел

1. Державний архів Рівненської області. – Ф.204. – Оп.11. – Спр.33. – 116 арк.
2. Archiwum Akt Nowych w Warszawie (AAN). Ministerstwo Administracji Publicznej, sygn. 1043. – 157 s.
3. AAN. Urząd do Spraw Wyznań, sygn. 132/31. – 204 s.
4. ANN. Urząd do Spraw Wyznań, sygn. 132/205. – 126 s.
5. ANN. Urząd do Spraw Wyznań, sygn. 132/223. – 159 s.
6. Купріянович Г. Православна церква на Холмщині, Південному Підляшші та Лемківщині в 40–ві роки та акція «Вісла» // Церковний вестник. – 2002. – №3. – С.11–18.
7. Свитич А. Православна церковь в Польше и её автокефалия. – Буэнос-Айрес, 1959. – 213 с.
8. Adamczuk L., Mironowicz A. Kościół Prawosławny w Polsce dawniej i dziś. – Warszawa, 1993. – 179 s.
9. Drozd R., Halczak B. Dzieje ukraińców w Polsce w latach 1921–1989. – Warszawa, 2010. – 237 s.
10. Dubec R., Felenczak J. Szematyzm. Katalog świętyń i duchowieństwa prawosławnej diecezji Przemysko–Nowosądeckiej. – Gorlice, 1999. – 112 s.
11. Dudra S. Kościół Prawosławny na ziemiach zachodnich i północnych Polski po II wojnie światowej. – Zielona góra, 2004. – 350 s.
12. Lewczak M. 55 rocznica akcji «Wisła» // Cerkiewny wiestnik. – 2002. – №3. – S.3–4.
13. Łodziński S. Polityka wobec mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce w latach 1945–2008 / Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce po drugiej wojnie światowej / pod red. Stefana Dudry i Bernadetty Nitschke. – Kraków, 2010. – S.13–34.
14. Mironowicz A. Kościół prawosławny na ziemiach polskich w XIX–XX wieki. – Białystok, 2005. – 457 s.
15. Mielnik S. Struktura terytorialna Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego w latach 1999–2010 // Przegląd geograficzny. – 2002. – T.84. – S.577–596.
16. Oficjalna strona Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego // <http://www.orthodox.pl>.
17. Sadowski A. Świadomość religijna wyznawców Kościoła Prawosławnego na Białostocczyźnie // Elpis. – 1999. – Z.1. – S.147–169.
18. Wyznania religijne stowarzyszenia narodowościowe w Polsce 2006–2008. – Warszawa, 2008. – 348 s.
19. Urban K. Kościół prawosławny w Polsce 1945–1970. – Kraków: Nomos, 1996. – 370 s.

References

1. Derzhavnyi arkhiv Rivnenskoï oblasti. – F.204. – Op.11. – Spr.33. – 116 ark.
2. Archiwum Akt Nowych w Warszawie (AAN). Ministerstwo Administracji Publicznej, sygn. 1043. – 157 s.
3. AAN. Urząd do Spraw Wyznań, sygn. 132/31. – 204 s.
4. ANN. Urząd do Spraw Wyznań, sygn. 132/205. – 126 s.
5. ANN. Urząd do Spraw Wyznań, sygn. 132/223. – 159 s.
6. Kupriianovych H. Pravoslavna tserkva na Kholmshchyni, Pivdennomu Pidliashshi ta Lemkivshchyni v 40–vi roky ta aksiia «Wisla» // Tserkovnyy vestnik. – 2002. – №3. – S.11–18.
7. Svitich A. Pravoslavnaya tserkov v Polshe i yeyo avtokefaliya. – Bujenos–Ajres, 1959. – 213 s.
8. Adamczuk L., Mironowicz A. Kościół Prawosławny w Polsce dawniej i dziś. – Warszawa, 1993. – 179 s.
9. Drozd R., Halczak B. Dzieje ukraińców w Polsce w latach 1921–1989. – Warszawa, 2010. – 237 s.
10. Dubec R., Felenczak J. Szematyzm. Katalog świętyń i duchowieństwa prawosławnej diecezji Przemysko–Nowosądeckiej. – Gorlice, 1999. – 112 s.
11. Dudra S. Kościół Prawosławny na ziemiach zachodnich i północnych Polski po II wojnie światowej. – Zielona góra, 2004. – 350 s.
12. Lewczak M. 55 rocznica akcji «Wisła» // Cerkiewny wiestnik. – 2002. – №3. – S.3–4.
13. Łodziński S. Polityka wobec mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce w latach 1945–2008 / Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce po drugiej wojnie światowej / pod red. Stefana Dudry i Bernadetty Nitschke. – Kraków, 2010. – S.13–34.
14. Mironowicz A. Kościół prawosławny na ziemiach polskich w XIX–XX wieki. – Białystok, 2005. – 457 s.

15. Mielnik S. Struktura terytorialna Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego w latach 1999–2010 // Przegląd geograficzny. – 2002. – T.84. – S.577–596.

16. Oficjalna strona Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego // <http://www.orthodox.pl>.

17. Sadowski A. Świadomość religijna wyznawców Kościoła Prawosławnego na Białostocczyźnie // Elpis. – 1999. – Z.1. – S.147–169.

18. Wyznania religijne stowarzyszenia narodowościowe w Polsce 2006–2008. – Warszawa, 2008. – 348 s.

19. Urban K. Kościół prawosławny w Polsce 1945–1970. – Kraków: Nomos, 1996. – 370 s.

Khomych M. O., postgraduate, Ivan Franko National University of Lviv (Ukraine, Lviv), khomych437@gmail.com

Formation of the Orthodox parishes in Poland after the Second World War: the regional factor

The article investigates the process of formation of the Orthodox diocesan and parish network in Poland in 1945–2015. The author has analyzed the main elements of the impact of ethnicity on the development and organization of new administrative units of the Church. The peculiarity of the transformation of the Polish society after the Second World War and its influence to the confessional state map has been studied. Using unpublished archive material and employing special historical methods has permitted to show the dynamic process of reformation of the organizational structure of the Polish Autocephalous Orthodox Church from the second half of the XXth century to the beginning of the XXIst century.

Keywords: Christianity, orthodoxy, the Polish Autocephalous Orthodox Church, diocese, parish.

Хомич М. А., аспирантка, Львовский национальный университет им. Ивана Франко (Украина, Львов), khomych437@gmail.com

Формирование православных приходов в Польше после Второй мировой войны: региональный фактор

Исследован процесс формирования православной епархиально–приходской сети на территории Польши в 1945–2015 гг. Автором проанализированы основные элементы влияния этнического фактора на развитие и организацию новых административных единиц Церкви. Изучены особенности трансформации польского общества после окончания Второй мировой войны и её влияние на вид конфессиональной карты страны. Использование неопубликованных архивных материалов и применение специально–исторических методов позволило продемонстрировать динамичный процесс реформации организационной структуры Польской Автокефальной Православной Церкви во второй половине XX – начале XXI вв.

Ключевые слова: христианство, православие, Польская Автокефальная Православная Церковь, епархия, приход.

* * *

УДК 116:316.473:329.18/(470+571)

Чеканов В. Ю.,

кандидат історичних наук, доцент кафедри українознавства, Національний університет харчових технологій (Україна, Київ), vsuld71@mail.ru

Зміни у сприйнятті фашизму і антифашизму в сучасній політичній культурі Російської Федерації

Розглядається питання про зміни у масовому сприйнятті фашизму і антифашизму в Російській Федерації на прикладах вживання цих понять Інтернет–користувачами. Окрему увагу приділено питанню функціонування цих понять в контексті російсько–українських відносин як складової політичної культури сучасної Російської Федерації. Також аналізується питання взаємозалежності між політичною термінологією і політичним курсом держави.

Ключові слова: антифашизм, політична культура, мем, користувач Інтернет, мас–медіа.

Метою даної статті є дослідження історії розвитку і трансформації у пострадянській період понять «фашизм» і «антифашизм» – ключових засобів державної інформаційної політики Радянського Союзу, а згодом Російської Федерації, щодо позитивної чи негативної ідентифікації політичних процесів. Важливим завданням нашої розвідки є дослідження їх зв'язку з висвітленням та сприйняттям в РФ подій 2014 р. в Криму та на Сході

України. Методи дослідження, відповідно, є не лише історичними; використовуються також ті, що притаманні науковим дисциплінам, що вивчають інформаційну політику.

В останній час в інформаційному просторі Росії – у цьому нескладно переконатися, слідкуючи за Інтернетом – надзвичайно активно вживаються інформаційні одиниці, які британський біолог Річард Докінз ще у 80–х рр. XX ст. запропонував називати «мемами» [6, с. 291–306]. Виявом цього є поширення у самодіяльній творчості російських користувачів Інтернету, поряд з традиційними «живими журналами», більш лапідарних жанрів на кшталт «демотиваторів» (фотографій з сатиричними підписами). До подій 2014 р. в цій творчості переважали іронічні коментарі на адресу державної влади РФ і президента В. В. Путіна, які дозволяли вважати її своєрідним проявом несистемної опозиційності. З 2014 р. у зв'язку з зовнішньополітичними акціями Кремля, представленими для громадян у патріотичному і навіть «антифашистському» ключі, напрям цієї творчості змінився. Її стало важко і далі вважати проявом опозиційності. Але, на нашу думку, специфіка творчості користувачів Інтернету залежить не від політики Кремля, а від тенденцій, пов'язаних з поширенням «мемів», з їх поступовим переважанням над більш складними, концептуалізованими формами самовираження.

«Мем», за Р. Докінзом, можуть відігравати як позитивну, будівничу роль, забезпечуючи суспільство новою термінологією щодо змінюваних феноменів суспільного життя, так і деструктивну [6, с. 303–304]. При цьому деструктивні мемі технічно виконують ту ж саму функцію. Наповнення її змінюється залежно від того, позитивну чи деструктивну роль грає держава у світовій політиці.

Використання мемів зумовлено певними чинниками. Першим і найочевиднішим з них є високий рівень розвитку інформаційного суспільства, що тягне за собою зростання кількості користувачів Інтернету. Серед них є чимала частка творчих особистостей, які виступають конструкторами нових мемів. Другий чинник показує, чому мемі широко використовувалися навіть тоді, коли Інтернету ще не існувало. Цим чинником є високий рівень державного контролю над інформаційною сферою. При цьому мемі створюються не «знизу», як в першому випадку, а «згори». Саме так здійснювалося наповнення новими мемами інформаційного простору СРСР.

Співставлення обох чинників пояснює, чому створення нових мемів не є постійним процесом, де зростання їх кількості і обсяг використання збільшуються відповідно до певної прогресії. В СРСР мемі виконували функцію інформаційного впливу на маси (всі тоталітарні режими націлені на маси, досягаючи цього шляхом уніфікації своїх проявів [2, с. 357; 8, с. 172–176]) з метою відокремлення соціалістичних країн від капіталістичного оточення. У 90–х рр. XX ст., після розпаду СРСР тоталітаризм вправ і ця функція втратила актуальність. Конструювання нових мемів «згори» призупинилося. У той же час Інтернет тільки робив перші кроки, тому масового створення нових мемів «знизу» ще не відбувалося. Це відображає глобальну невирішеність ситуації 90–х рр. з намаганням сформулювати як питання про напрям подальшого руху людства в цілому [3, с. 548], так і національну ідею в РФ через те, що тотальні претензії на світову роль вже не

висувалися [9, с. 499]. Оминули цю кризу лише ті країни на пострадянському просторі, які або інтегрувалися до Європейського Союзу і, відтак, сприйняли європейську ідею, або, як республіки Середньої Азії, стали на шлях розбудови авторитарних режимів особистої влади, очоленої колишніми партійними керівниками – на шлях консервації існуючих на той момент політичних систем.

Ситуація початку XXI ст. визначається активізацією нових чинників, а саме, зростанням ролі користувачів Інтернету у створенні нових мемів. При цьому необов'язково, щоб їх автори були носіями саме демократичних ідей. В результаті в Інтернеті встановився своєрідний плюралізм, що випливав з ситуації, коли носії як прогресивних, так і консервативних та навіть реакційних ідей в рівному ступені брали участь у створенні мемів. Принципи, якими вони керувалися у своїй діяльності, були запозичені з радянського досвіду конструювання мемів «згори».

Проаналізуємо ці принципи. Для радянського тоталітаризму характерним було засилля ідеології, яка починаючи з 20–х рр. доводила, що тільки СРСР володів монополією на адекватне представлення інтересів робітничого класу. Робітничі партії країн Заходу, які претендували на виконання аналогічної функції у своїх країнах, були або занадто слабкі, щоб збройним шляхом реалізувати прагнення пролетаріату, або свідомо ставали на шлях парламентської, реформістської діяльності. Щодо першої групи партій радянська ідеологія спромоглася сформулювати лише тимчасову позицію, що полягала у створенні Комуністичного Інтернаціоналу, який «об'єднував» їх і «допомагав» їм. Тимчасовість цієї позиції стала очевидною у 1943 р., коли Комінтерн довелося розпустити під приводом того, що він «виконав свою історичну місію» [5, с. 287–288].

Щодо другої групи партій радянська позиція виявилася з самого початку більш однозначною. Вони були записані в так звані «соціал–реформісти» і «соціал–фашисти». У контексті теми нашого дослідження цей другий термін представляє значний інтерес, адже, якщо «соціал–реформісти» є простим перелицюванням родового для всіх соціалістів і комуністів поняття «соціал–демократи», то другий термін йде значно далі і застосовує неправомірне визначення поняття через довільне присвоєння йому елемента з чужорідного родового поняття. Цим поняттям в даному випадку є «фашизм».

В СРСР до 1939 р. негативно сприймали тоталітарні режими фашистського напрямку, тому щодо політичних противників фашизму був сформульований позитивний мем «антифашизм». Історія країн Європи показує, що в багатьох з них антифашистські рухи сформувалися протягом 20–х рр. XX ст. на різноманітних ідейно–політичних засадах: ліберальні, християнські, ліві антифашисти [1]. Але тільки в СРСР «антифашизм» став не рухом, а мемом, сконструйованим «згори». Цей мем слугував меті позитивної самоідентифікації СРСР як країни – противника фашизму. Відповідно, до поняття «антифашист» включалися тільки комуністи і носії лівих ідей, що дружньо ставилися до СРСР. Ліберальні та християнські антифашисти в СРСР до «антифашистів» не зараховувалися; в ситуації, коли державно–політичні інтереси потребували згадати їх позитивний внесок, щодо них використовувалося поняття «борці з фашизмом», не тож саме згаданому мему.

Таким чином, змістовне наповнення мему «антифашизм» формувалося державною пропагандою довільно, в інтересах радянської зовнішньої політики і пропаганди. Яскравим вираженням цієї довільності стало застосування негативного мему «соціал-фашист» по відношенню до європейських соціал-демократів, які не приєдналися до Комінтерну, але водночас активно боролися з фашистськими рухами у своїх країнах.

Довільне присвоєння визначуваним об'єктам чужорідних родових понять є традиційним прийомом радянської ідеології та пропаганди практично з першого року її існування. Найвідомішим раннім прикладом застосування цього прийому є, на нашу думку, конструювання мему «білогвардійці», котре датується 1918 р.

Російська поетеса М. Цветаєва згадувала у своєму щоденнику, який вела під час перебування в більшовицькій Москві у 1918 р., що ніколи не чула справжньої назви війська генерала Л. Г. Корнілова, який намагався організувати антибільшовицький рух на Кубані навесні того ж року – «Добровольча армія» [11, с. 48]. Натомість більшовики масовано поширювали новостворений мем «білогвардійці», який ніяк не був зв'язаний з самоідентифікацією визначеного об'єкту (російські противники більшовиків ніколи не називали себе «білогвардійцями»). Цей мем представляв собою неправомірне поєднання запозиченого з історії Великої Французької революції XVIII ст. протиставлення «червоних» та «білих» з монархічною традицією використання білого кольору [10], поширеною, зокрема, і в Росії: наприклад російський імператор іменувався «білим царем» по відношенню до підлеглих імперії азійських народів (нинішнє місто Кизил – столиця Республіки Тува – до революції 1917 р. називалося Білоцарськом).

Таке механічне конструювання мемів стало усталеною практикою радянської влади. В спрощеному варіанті такі мемів найчастіше виникали на основі присвоєння вектору негатиці щодо певного явища (мемів «антифашизм», «антиколоніалізм», «антикомунізм»); рідше зустрічалися мемів, що неправомірно поєднували змістовні характеристики різних об'єктів в один (за аналогією з «білогвардійцями» незабаром з'явилися «білополяки», «білофіни», «білоестонці», «білокалмики», а у 1929 р. в період збройного конфлікту в Маньчжурії на короткий час у вжитку з'явився мем «білокитайці») [13].

Розпад СРСР у 1991 р. знаменував падіння комуністичної ідеології і, відповідно, централізованого конструювання мемів. Специфікою державної інформаційної політики РФ у 90-х рр. став перехід від тоталітарного політичного режиму до наступних форм держави, які на той момент характеризувалися невизначеністю і багатоваріантністю альтернатив розвитку. У плюралістичній по суті ситуації того періоду директивне нав'язування мемів «згори» стало неможливим.

Швидкий розвиток Інтернету, зростання масового і активного його використання пересічними громадянами в цілях самовираження і самоідентифікації змінили інформаційну ситуацію на початку XXI ст. Ці зміни відбувалися не в результаті політичних ініціатив влади, а внаслідок зростання можливостей масового використання Інтернету як простору політичного самовираження без приєднання до формалізованих структур чи громадських об'єднань. За таких умов процес конструювання

нових мемів продовжувався «знизу» і при цьому не обов'язково співпадав з державною політикою РФ. Він характеризувався використанням тих же принципів, за якими були створені основні мемів радянських часів, тобто механічним поєднанням двох чи більше корінних слів для опису певного концепту, який повністю не охоплювався жодним з них. Так з'являються мемів «лібераст» і «толераст», що акцентують увагу на проповіді статевої свободи і гомосексуальності прибічниками поширених в Європейському Союзі ліберальних ідей; мем «чуркобіс», в якому негативне ставлення до вихідців з Північного Кавказу і Середньої Азії посилюється за рахунок їх сприйняття як не-християн («нехристей»); мем «жидопіндос», що поєднує традиційно зневажливе ставлення до американців («піндосів») з поширеними серед неосвічених верств населення антисемітизмом і чутками про засилля в США єврейського лоббі та ін.

Слід зауважити, що, попри скептичне ставлення значної частини російських Інтернет-користувачів до режиму В. В. Путіна аж до 2014 р., потенціал життєздатності незалежно від політичної орієнтації виявили лише мемів, сконструйовані за радянським шаблоном. Скажімо, започаткований опозиційним політиком А. Навальним мем «партия жуликов и воров» по відношенню до правлячої партії «Единая Россия» так і не набув масової популярності.

Отже, до 2014 р. ситуація в інформаційному просторі РФ характеризувалася як активним словотворенням і конструюванням неофіційних мемів в Інтернеті, так і мовчанням державної пропаганди. Зміни відбулися на початку 2014 р. після силового приєднання Криму і включення його до складу РФ, а також після початку бойових дій на Донбасі, що супроводжувався сплеском консервативно-патріотичних настроїв навіть в тих верствах російського суспільства, що негативно ставилися до режиму особистої влади В. В. Путіна. Напрямок конструювання нових Інтернет-мемів був скорегований новими настроями в суспільстві, адже вперше з часів перебудови в Росії виникла масова підтримка громадянами дій влади. В РФ активістський тип політичної культури став швидко замінитися на підданський [7, с. 128].

У 2014 р. з'являються мемів «укрофашист» і «жидобандерівець», в яких прибічники України об'єднуються в рамках одного мему з явищами, що традиційно негативно сприймаються простими громадянами РФ: фашизмом і євреями. Поширення нових мемів, попри неофіційність, стало паралельним урядовому курсу і в подальшому використовувалося в нових конфліктних ситуаціях, наприклад, коли Росія опинилася в стані напруги з Туреччиною після збиття російського бомбардувальника у 2015 р. – тоді в численних Інтернет-чатах і «живих журналах» по відношенню до турецького президента Р. Т. Ердогана став використовуватися мем «чуркофашист» (створений явно за аналогією з «укрофашистом») [12].

Проведене дослідження, засноване на використанні концепту, запозиченого з поведінкової біології, дозволило проаналізувати зміст, характер та основний вектор розвитку понять «фашизм» і «антифашизм» як мемів в інформаційному забезпеченні зовнішньої та внутрішньої політики СРСР та Російської Федерації. Після анексії Криму і початку війни в Донбасі, коли державна політика і масові настрої в РФ вперше збіглися у ставленні до суттєвих політичних питань, безконтрольне конструювання

нових мемів стало відповідати державним інтересам РФ і відобразило ситуацію єдності народу з політичним керівництвом, яке у 2015 р. реалізувалося в рекордних рейтингах популярності президента РФ В. В. Путіна. Використання понять «фашизм» і «антифашизм» стало головним засобом цього конструювання, поновленого за радянськими зразками, коли поняття «фашизм» нерідко поширювалося на типологічно відмінні від фашистських режими (наприклад, диктатури Ф. Франко в Іспанії і А. Піночета в Чилі). Засобом конструювання стало довільне об'єднання в рамках одного поняття двох і більше корінних термінів з загальноновизнаними негативними конотаціями. У такому контексті починаючи з 2014 р. і в інформаційному просторі, і у масовій політичній свідомості громадян РФ масовано поширюються думки про «фашистський» характер влади в Україні. Логіка, яка стоїть за цим, відтворює не реальну політичну, а інформаційну, медійну ситуацію, багато в чому аналогічну конфліктним ситуаціям ХХ ст., що викликали до життя ключові теми радянського періоду.

Список використаних джерел

1. Антифашизм // Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ru.wikipedia.org/wiki/Антифашизм
2. Арендт Ханна. Джерела тоталітаризму. – К.: Дух і літера, 2005. – 584 с.
3. Баталов Э. Я. Американская политическая мысль XX века. – М.: Прогресс–Традиция, 2014. – 616 с.
4. Белое движение // Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ru.wikipedia.org/wiki/Белое_движение
5. Верт Никола. История Советского государства. 1900–1991. – М.: Прогресс–академия, 1992. – 480 с.
6. Докинз Ричард. Эгоистичный ген. – М.: АСТ, 2013. – 512 с.
7. Політологія / за ред. Л. М. Димитрової, С. О. Кисельова. – К.: Знання, 2009. – 206 с.
8. Политология / Н. П. Денисюк, Т. Г. Соловей, Л. В. Старовойтова. – Минск: НТОО ТетраСистемс, 1997. – 384 с.
9. Тоталитаризм в Европе XX века. Из истории идеологий, движений, режимов и их преодоления / под ред. Я. С. Драбкина, Н. П. Копылова. – М.: Памятники исторической мысли, 1996. – 540 с.
10. Фельдман Давид. Красные белые: советские политические термины в историко–культурном контексте // Вопросы литературы. – 2006. – №4. – Журнальный зал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://magazines.russ.ru/voplit/2006/4/fe1.html>
11. Цветаева Марина. Мои службы // Собрание сочинений в семи томах. – М.: Terra, 1997. – Т.4, Кн.2. – С.39–63.
12. Див.: Livejournal <http://zergulio.livejournal.com/3385615.html>
13. Див.: Livejournal <http://oper-1974.livejournal.com/504018.html>

References

1. Antifascism // Wikipedia [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: ru.wikipedia.org/wiki/Антифашизм
2. Arendt Hannah. Jerela totalitarizmu. – K.: Dukh i litera, 2005. – 584 s.
3. Batalov E. Ya. Americanskaya polyticheskaya mysl XX veka. – M.: Progress–Traditziya, 2014. – 616 s.
4. Beloye dvijeniye // Wikipedia [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: ru.wikipedia.org/wiki/Белое_движение
5. Werth Nicolas. Istoriya Sovetskogo gosudarstva. 1900–1991. – M.: Progress–academija, 1992. – 480 s.
6. Dawkins Richard. Egoistichny gene. – M.: AST, 2013. – 512 s.
7. Politologija / za red. L. M. Dymytrovoji, S. O. Kyseliova. – K.: Znannya, 2009. – 206 s.
8. Politologija / N. P. Denisiuk, T. G. Solovey, L. V. Starovoytova. – Minsk: NTOO TetraSystems, 1997. – 384 s.
9. Totalitarizm v Yevrope XX veka. Iz istoriji ideologij, dvijenij, regimov i ikh preodolenija / pod red. Ya. S. Drabkina, N. P. Kopylova. – M.: Pamyatniki istoricheskoy mysly, 1996. – 540 s.
10. Feldman David. Krasnyje belye: sovetskiye politicheskiye terminy v istorico–kulturnom kontexte // Voprosy literatury. – 2006. –

№4. – Zhurnalny zal [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://magazines.russ.ru/voplit/2006/4/fe1.html>

11. Tzvetayeva Marina. Moji slujby // Sobraenie sochinenij v semi tomakh. – M.: Terra, 1997. – T.4, Kn.2. – S.39–63.

12. Dyv.: Livejournal <http://zergulio.livejournal.com/3385615.html>

13. Dyv.: Livejournal <http://oper-1974.livejournal.com/504018.html>

Chekanov V. Y., candidate of historical sciences, Assistant professor at the Ukrainian Studies department, National University of Food Technologies (Ukraine, Kyiv), vsvld71@mail.ru

The changes in perception of Fascism and Anti-Fascism in modern political culture of Russian Federation

The article deals with the issue of changes in perception of Fascism and Anti-Fascism in Russian Federation exemplified with the usage of this concepts by the Internet users. The special attention is paid to the functioning of these concepts in the context of relationship between Russian Federation and Ukraine as the constituent of Russian political culture nowadays. The issue of interdependence between political terminology and political course of the state is analyzed as well.

Keywords: Anti-Fascism, political culture, meme, Internet user, mass media.

Чеканов В. Ю., кандидат исторических наук, доцент кафедры украинологии, Национальный университет пищевых технологий (Украина, Киев), vsvld71@mail.ru

Изменения в восприятии фашизма и антифашизма в современной политической культуре Российской Федерации

Рассматривается проблема изменения восприятия в массовом сознании граждан Российской Федерации понятий фашизма и антифашизма на примере использования этих понятий пользователями Интернет. Особое внимание уделено вопросу о функционировании этих понятий в контексте российско-украинских отношений как составляющей политической культуры современной РФ. Также анализируется вопрос о взаимозависимости между политической терминологией и политическим курсом государства.

Ключевые слова: антифашизм, политическая культура, мем, пользователь Интернет, масс-медиа.

* * *